

## Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України

Ю.О. Лянной\*

Інститут фізичної культури Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка, м. Суми, Україна

\*Corresponding author. E-mail: lyo\_ifk@mail.ru

Paper received 11.07.15; Revised 14.07.15; Accepted for publication 17.07.15.

**Анотація.** У статті подано перелік українських вищих навчальних закладів, які проводять підготовку магістрів з фізичної реабілітації на денній та заочній формах навчання, здійснено аналіз кількості ліцензійних місць та місць державного замовлення. Представлено зміст професійної підготовки магістрів з фізичної реабілітації у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка. Визначено рівень професійної готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації СумДПУ імені А.С.Макаренка та підтверджено доцільність підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України.

**Ключові слова:** професійна підготовка, магістр з фізичної реабілітації, вищі навчальні заклади України

**Вступ.** В умовах сьогодення одним з основних завдань вищих навчальних закладів України є підготовка конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати в сучасних умовах. Рівень надання оздоровчо-реабілітаційних послуг населенню України залежить від якості професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації. В Україні, за даними інформаційної системи «Конкурс» МОН України, станом на 01.09.2014 р. підготовку фахівців з фізичної реабілітації здійснюють 56 вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, переважно фізкультурного, педагогічного та класичного профілю, з них 26 проводять підготовку магістрів [4]. З 01.09.2015 року набирає чинності Постанова Кабінету Міністрів України № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», відповідно до якої спеціальність «Фізична реабілітація» перенесена з галузі знань «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини» до галузі знань «Охорона здоров'я» [7]. Така система підготовки фізичних реабілітологів в Україні має стати наближеною до існуючих систем підготовки фахівців більшості європейських країн, США та Канади. Крім того, з 06.09.2014 року в країні вступив в силу новий Закон України «Про вищу освіту». Відповідно до статті 5 даного закону освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр» визначається як освітній ступінь. Вищезазначені зміни вимагають суттєвої модернізації системи і змісту професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні. Удосконалення існуючої системи освіти не може відбуватися без урахування вже набутого досвіду провідних університетів України. Це зумовило проведення дослідження щодо визначення рівня професійної готовності магістрів-фізичних реабілітологів у СумДПУ імені А.С.Макаренка та підтвердження доцільності підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України.

**Короткий огляд публікацій за темою.** Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури свідчить, що проблемою підготовки магістрів у педагогічних університетах займалися вчені І.С. Батракова, В.А. Козирев, П.Ф. Радіонова та інші. Організаційно-методичні аспекти професійної підготовки фізичних реабілітологів досліджували Н.О. Белікова, І.А. Білолипецька, Т. В. Бойчук, Л.Б. Волошко, А.М. Герцик, М.В. Дутчак, Р.П. Карпюк, Г.А. Макарова, О.І. Міхєєнко, Є.Н. Приступа, Л.П. Сущенко [1, 2, 5, 6]. На сьогодні у вітчиз-

няній науці відсутні дослідження професійної підготовки магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України.

**Мета** – провести аналіз освітньо-професійної програми підготовки магістрів з фізичної реабілітації СумДПУ імені А.С.Макаренка, висвітлити результати досліджень щодо визначення рівня їх професійної готовності та доцільності підготовки у вищих навчальних закладах України.

**Матеріали та методи.** Дослідження проводилося на базі кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації СумДПУ імені А.С.Макаренка. Для підтвердження доцільності підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України проведено анкетування викладачів університетів, у яких здійснюється підготовка відповідних фахівців. В анкетуванні взяли участь 120 викладачів десяти провідних університетів. Для з'ясування готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної діяльності було проведено анкетування 58 співробітників десяти спеціалізованих установ державної та приватної форм власності, різного відомчого підпорядкування, на базі яких проходять виробничу практику майбутні магістри з фізичної реабілітації СумДПУ імені А.С.Макаренка. У ході дослідження були використані наступні методи педагогічного дослідження: аналіз, анкетування та методи математичної статистики.

**Результати та їх обговорення.** Відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» магістр це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю, загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти – магістра. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 креди-

тів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків. Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра [3, с. 7].

У процесі дослідження встановлено, що професійну підготовку магістрів з фізичної реабілітації в Україні, станом на 01.09.2014 року здійснюють 26 вищих навчальних закладів державної та приватної форм власності (табл. 1).

**Таблиця 1.** Перелік вищих навчальних закладів України, які здійснюють підготовку магістрів з фізичної реабілітації із зазначенням обсягу ліцензійного набору та місць державного замовлення (станом на 01.09.2014)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Ліцензійний обсяг набору (місць) (станом на 01.09.2014р.)			
		Денна форма навчання	Кількість бюджетних місць	Заочна форма навчання	Кількість бюджетних місць
1.	Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»	50	0	-	-
2.	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	10	0	-	-
3.	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури	15	5	-	-
4.	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	15	5	-	-
5.	Запорізький національний технічний університет	20	0	20	0
6.	Запорізький національний університет	8	3	15	0
7.	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	8	0	7	0
8.	Класичний приватний університет (м. Запоріжжя)	40	0	20	0
9.	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	40	2	40	0
10.	Львівський державний університет фізичної культури	30	15	-	-
11.	Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука	25	0	25	0
12.	Національний університет фізичного виховання і спорту України	50	15	15	3
13.	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	10	2	-	-
14.	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	10	6	10	0
15.	Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки	24	3	15	3
16.	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	10	3	-	-
17.	Ужгородський національний університет	30	8	30	2
18.	Харківська державна академія фізичної культури	20	0	10	0
19.	Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна	50	10	-	-
20.	Чорноморський державний університет імені П. Могили	10	9	-	-
21.	Інститути міжнародного університету розвитку людини «Україна» у Вінниці, Горлівці,	85	0	45	0
26.	Луцьку, Мелітополі, Миколаєві, Полтаві.				
	Загальна кількість ліцензійних та бюджетних місць	570	86	262	8

Як свідчать результати аналізу таблиці, сумарний ліцензований обсяг набору на денну та заочну форму навчання ОКР «магістр» становить 832 місця. Найбільші ліцензовані обсяги мають Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Національний університет фізичного виховання і спорту України, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Класичний приватний університет, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Сумарна кількість місць державного замовлення ОКР «магістр» денної та заочної форм навчання складає 94 місця. Найбільшу кількість місць державного замовлення мають Національний університет фізичного виховання і спорту України, Львівський державний університет фізичної культури, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. На нашу думку, значна кількість ліцензійних місць та наявність місць державного замовлення на підготовку магістрів з фізичної реабілітації свідчать про престижність професії та її попит на ринку праці.

Одним з університетів, які вперше розпочали підготовку магістрів з фізичної реабілітації в Україні став Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. З 2004 року на базі Навчально-наукового інституту фізичної культури цього університету успішно проводиться підготовка магістрів з

фізичної реабілітації. Підготовка здійснюється на базі освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» напряму підготовки «Здоров'я людини» або «Спеціаліст» спеціальності «Фізична реабілітація». Відповідно до навчального плану підготовка проводиться за однорічною програмою (60 кредитів ЄКТС), протягом двох семестрів і включає 28 тижнів теоретичного навчання та 8 тижнів виробничої практики (12 кредитів ЄКТС) на денній та заочній формах навчання.

Навчальний план підготовки магістра включає два цикли дисциплін: соціально-гуманітарної підготовки (12,5 кредитів ЄКТС) і професійної та практичної підготовки (28 кредитів ЄКТС).

До циклу дисциплін соціально-гуманітарної підготовки відносять наступні дисципліни: Основи корекційної педагогіки, Іноземна мова за професійним спрямуванням, Методологія професійної освіти у сфері здоров'я, Цивільний захист, Духовні аспекти здоров'я. Цикл дисциплін професійної та практичної підготовки передбачає вивчення таких дисциплін як: Методологія і організація наукових досліджень, Основи індивідуального здоров'я людини, Рефлексотерапія, Санаторно-курортна реабілітація, Реабілітація в ортопедії і травматології, Реабілітація у педіатрії, Лікувальна гімнастика, Масаж (тракційний), Теорія і практика фітнесу.

У результаті навчання майбутні магістри удосконалюють уміння організовувати та виконувати наукові дослідження у сфері здоров'я, спілкуватися іноземною мовою у професійному середовищі, поглиблюють знання щодо збереження та зміцнення індивідуального здоров'я, опановують практичні навички виконання прийомів тракційного масажу, рефлексотерапії, вправ лікувальної гімнастики та проведення занять з фітнесу. Майбутні магістри підвищують рівень володіння різними діагностичними та реабілітаційними методиками в умовах лікувально-профілактичних, санаторно-курортних, оздоровчо-реабілітаційних та спеціально-педагогічних установ, під час реабілітаційної діяльності при кардіологічних, ортопедичних та неврологічних захворюваннях і реабілітації дітей.

Кожен навчальний семестр закінчується підсумковим контролем знань та умінь у вигляді заліків та екзаменів, а наприкінці всього навчання відбувається державна атестація у вигляді складання усного екзамену «Теорія і практика фізичної реабілітації» та захисту магістерської роботи.

Наукова підготовка студентів-магістрантів передбачає організацію самостійної дослідницької діяльності, результатом якої є написання магістерської роботи. Магістерська робота є кваліфікаційним науково-практичним доробком, що містить науково обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, висновки та рекомендації і свідчить про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань. Тематика магістерських робіт з фізичної реабілітації пов'язана з напрямками науково-дослідних робіт випускової кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації СумДПУ ім. А.С. Макаренка, затверджується її рішенням і наказом ректора університету, доводиться до відома студентів на початку навчального року. Науково-дослідницька діяльність магістрантів під час навчання включає: збір та опрацювання матеріалів з теми магістерського дослідження; підготовку наукової статті; узагальнення результатів власного наукового дослідження у формі рукопису магістерської роботи; подання науковому керівнику завершеного тексту магістерської роботи. Керівниками магістерських робіт є професори та доценти випускової кафедри. Виконання магістерських робіт проводиться за індивідуальними планами, схваленими випусковою кафедрою, а її захист проводиться на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії, затвердженій наказом ректора університету у встановленому Міністерством освіти і науки України порядку.

Практична підготовка включає проходження майбутніми магістрами виробничої практики, яка є завершальним етапом формування фахівця та дає оцінку його готовності до виконання професійних обов'язків. Для з'ясування готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної діяльності було проведено анкетування 58 співробітників десяти спеціалізованих установ державної та приватної форм власності, різного відомчого підпорядкування, у яких проходять виробничу практичну майбутні магістри з фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Серед них: Сумська обласна клінічна дитяча лікарня, Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів, Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад

№ 20 «Посмішка», Сумський дошкільний навчальний заклад № 39 «Теремок», Навчально-реабілітаційний центр Інституту фізичної культури, Приватна клініка «Вертеболог» (м. Суми), Спа-центр Helena Beauty Club (м. Суми), ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» (м. Київ), Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України (м. Київ), ПАТ «Санаторій Київ» (м. Алушта, Крим). Профіль обраних баз виробничої практики в цілому дозволяє майбутнім магістрам удосконалити теоретичні знання і набути широкого практичного та наукового досвіду з фізичної реабілітації дітей та дорослих з різними захворюваннями, інвалідів, спортсменів, вагітних, в умовах лікарень, реабілітаційних центрів, санаторно-курортних установ тощо.

Результати відповідей респондентів про те, чи задоволені вони рівнем університетської підготовки (теоретичною, практичною, науково-дослідною) майбутніх магістрів з фізичної реабілітації СумДПУ імені А.С. Макаренка, показали, що з 58 опитаних співробітників повністю задоволені – 54,31% опитаних; частково задоволені – 36,54% респондентів; не задоволені – 0,43 % співробітників; важко відповісти – 8,62 % опитаних.

Для підтвердження доцільності підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах проведено анкетування 10 викладачів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, 13 викладачів Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту, 11 викладачів Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 11 викладачів Запорізького національного університету, 15 викладачів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, 5 викладачів Львівського державного університету фізичної культури, 15 викладачів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 8 викладачів Національного університету фізичного виховання і спорту України, 10 викладачів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 22 – СумДПУ А.С. Макаренка. Серед 120 опитаних викладачів 98% вважають, що потрібно здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

**Висновки.** У ході дослідження було встановлено, що в Україні професійну підготовку магістрів з фізичної реабілітації проводять 26 вищих навчальних закладів, переважно фізкультурного, педагогічного та класичного профілю державної та приватної форми власності. Значна кількість ліцензійних місць та наявність місць державного замовлення на підготовку магістрів з фізичної реабілітації свідчать про престижність професії та її попит на ринку праці. Відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації потребує суттєвої модернізації. Результати проведеного нами дослідження підтверджують доцільність підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України та високий рівень готовності магістрів з фізичної реабілітації СумДПУ імені А.С. Макаренка до професійної діяльності. З урахуванням вищезазначеного, ми вважаємо, що модернізація повинна проходити з урахуванням напрацьованого досвіду і традицій вітчизняних університетів у підготовці магістрів з фізичної реабілітації.

## ЛІТЕРАТУРА

- [1] Белікова Н.О. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика : [монографія] / Н.О. Белікова – К. : ТОВ «Козарі», 2012. – 584 с.
- [2] Герцик А.М. До питань тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації : фізичний реабілітолог, чи фізичний терапевт? / А.М. Герцик // Бюлетень Української асоціації фахівців з фізичної реабілітації. – 2010. – Вип. 3. – С. 1-4.
- [3] Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII / URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>.
- [4] Інформаційна система «Конкурс» МОН України / URL: <https://www.vstup.info>.
- [5] Міхеєнко О.І. Валеологія та фізична реабілітація як оздоровчі галузі професійно-прикладної діяльності / О.І. Міхеєнко, Ю. О. Лянної // Матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції «Наука. Освіта. Здоров'я. Реабілітація». – Вип. 4. – Луганськ: Знання, 2005. – С.106-111.
- [6] Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : [монографія] / Л.П. Сущенко. – Запоріжжя : Запорізький державний університет, 2003. – 442 с.
- [7] Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29.05.2015 р. № 226 / URL: <http://www.kmu.gov.ua>

## REFERENCES

- [1] Belikova, N.A. The training of future specialists in physical rehabilitation to healthprotective activities: Theory and Methods: [monograph] / N.A. Belikova. – K. : TOV «Kozari», 2012. – 584 p.
- [2] Hertsyk, A.M. To the issues of key terms in physical rehabilitation industry: physical rehabilitologist, or physical therapist? / A.M. Hertsyk // Bulletin of the Ukrainian Association of Physical Rehabilitation. – 2010. – Is. 3. – P. 1-4.
- [3] The Law of Ukraine «About higher education » № 1556-VII / URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>.
- [4] Information system «Konkurs» the MES of Ukraine / URL: <https://www.vstup.info>.
- [5] Mikheyenko, A.I. Valeology and Physical rehabilitation as health improving industries as professional- applied activities / A.I. Mikheyenko, Y.O. Liannoi // Materials of III International scientific-technical conference "Science. Education. Health. Rehabilitation ". – Is. 4. – Luhans'k: Znannya, 2005. – P.106-111.
- [6] Sushchenko, L.P. Professional training of future specialists in physical education and sport (theoretical-methodological aspect): [monograph] / L.P. Sushchenko. – Zaporizhzhya : Zaporizhzhya State University, 2003. – 442 s.
- [7] The Decree of The Cabinet of Ministers of Ukraine «About approval of the list of knowledge industries and specialties for the training of higher education applicants is carried out» 29.05.2015 № 226 / URL: <http://www.kmu.gov.ua>

**Professional Training of Masters In Physical Rehabilitation In Higher Educational Institutions of Ukraine****Yu.O. Liannoi**

**Abstract.** In the article it is submitted the list of Ukrainian higher educational institutions that conduct training of masters in physical rehabilitation at full-time and part-time of studying, it is implemented an analyze of the number of licensed seats and seats of state order. It is presented the content of professional training of masters in physical rehabilitation at Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko. It is determined the level of professional preparedness of future masters in physical rehabilitation SSPU named after A.S. Makarenko and it is confirmed the expediency of training of future masters in physical rehabilitation at higher educational institutions of Ukraine.

**Keywords:** professional training, physical rehabilitation master, higher educational institutions